

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

TRANSCHEGARAVIY GIDRORESURLARDAN BARQAROR FOYDALANISHNING
SIYOSIY-HUQUQIY MEKANIZMLARI VA ULARNING FALSAFIY-MA'NAVIY ASOSLARI

2-IYUN
2026-YIL

Qo'qon shahri,
Qo'qon davlat universiteti

Xalqaro
miqyosda

ISLOM TA'LIMOTIDA SUVGA MUNOSABAT VA UNING IJTIMOIIY- FALSAFIY MOHIYATI

Saidjonov Akmaliddin Adhamjon o'g'li

Qo'qon davlat universiteti assistent o'qituvchisi

saidjonovakmaliddin9@gmail.com

Akbarova Gulchehraxon Ahadjon qizi

O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 204-guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Islom ta'limotida suvga bo'lgan munosabat hamda uning ijtimoiy-falsafiy mohiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Xususan, Qur'oni karim va hadislarda suvning hayot manbai sifatida talqin qilinishi, suvdan oqilona foydalanish, uni asrash va isrofgarchilikning oldini olish masalalari yoritilgan. Shuningdek, suvning inson va jamiyat hayotidagi o'rni, uning ijtimoiy adolat, ekologik madaniyat va ma'naviy qadriyatlar bilan bog'liqligi falsafiy jihatdan tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Islom ta'limoti, suv, ijtimoiy-falsafiy tahlil, ekologik madaniyat, ma'naviy qadriyatlar, adolat, tabiatni asrash, isrofgarchilik.

Abstract: This article scientifically analyzes the attitude toward water in Islamic teachings and its socio-philosophical essence. In particular, it discusses the interpretation of water as a source of life in the Qur'an and Hadiths, as well as issues related to the rational use of water, its preservation, and the prevention of wastefulness. Furthermore, the article philosophically examines the role of water in human and social life and its relationship with social justice, ecological culture, and spiritual values.

Keywords: Islamic teachings, water, socio-philosophical analysis, ecological culture, spiritual values, justice, environmental protection, wastefulness.

Kirish. Hozirgi globallashuv va ekologik muammolar kuchayib borayotgan davrda tabiiy resurslardan oqilona foydalanish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, suv resurslarining cheklanganligi va ulardan foydalanish bilan bog'liq muammolar dunyo hamjamiyatini jiddiy tashvishga solmoqda. Suv inson hayotining ajralmas qismi bo'lib, nafaqat biologik ehtiyojlarni qondiruvchi omil, balki ijtimoiy taraqqiyot va sivilizatsiyaning rivojlanishida muhim vosita hisoblanadi.

Dinlar, xususan Islom ta'limoti insonning tabiat va tabiiy boyliklarga bo'lgan munosabatini tartibga soluvchi muhim ma'naviy tizim hisoblanadi. Islomda suv hayot manbai, poklik vositasi va Allohning buyuk ne'matlaridan biri sifatida talqin qilinadi. Shu sababli suvga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish, uni asrash va isrof qilmaslik muhim axloqiy mezon sifatida qaraladi.

Mazkur maqolaning maqsadi Islom ta'limotida suvga bo'lgan munosabatni hamda uning ijtimoiy-falsafiy mohiyatini ilmiy tahlil qilishdan iborat.

Asosiy qism. *Islom ta'limotida suvning mohiyati va ahamiyati.* Islom ta'limotida suv inson va barcha tirik mavjudotlar hayotining asosi sifatida e'tirof etiladi. Qur'oni karimda suvning hayot manbai ekani haqida ko'plab oyatlar mavjud.

Jumladan, “Biz barcha tirik narsani suvdan yaratdik” mazmunidagi oyat suvning biologik va ma’naviy ahamiyatini ifodalaydi.

Suv Islomda faqat moddiy ne’mat sifatida emas, balki poklik va hayot ramzi sifatida ham talqin qilinadi. Tahorat va g‘usl kabi ibodatlarining suv bilan bog‘liqligi uning diniy hayotdagi ahamiyatini yanada oshiradi. Shuningdek, Islomda suvdan foydalanish masalasida me’yor va mas’uliyat tushunchalari muhim o‘rin egallaydi. Suvdan haddan tashqari foydalanish yoki uni ifloslantirish insonning tabiat oldidagi mas’uliyatiga zid hisoblanadi.

Islom ta’limotida tabiat va atrof-muhitga zarar yetkazmaslik muhim axloqiy talab hisoblanadi. Hadislarda suvni isrof qilish qoralangan. Payg‘ambar Muhammad ﷺ oqar daryo bo‘yida tahorat qilayotgan kishiga ham suvni ortiqcha ishlatmaslik kerakligini ta’kidlaganlar.

Mazkur yondashuv ekologik madaniyatning dastlabki ko‘rinishlaridan biri sifatida baholanishi mumkin. Chunki bugungi kunda suv tanqisligi muammolari dunyoning ko‘plab hududlarida jiddiy muammolardan biri hisoblanadi.

Islomdagi suvga oid axloqiy qarashlar quyidagi tamoyillarda namoyon bo‘ladi:

- suvni isrof qilmaslik;
- tabiatga zarar yetkazmaslik;
- boshqalarning huquqlariga hurmat bilan qarash;
- tabiiy boyliklardan mas’uliyat bilan foydalanish;
- ijtimoiy manfaatlarni hisobga olish.

Mazkur tamoyillar zamonaviy ekologik va ijtimoiy qarashlar bilan uyg‘unlashadi.

Suvning ijtimoiy-falsafiy mohiyati. Falsafiy jihatdan suv insoniyat hayoti va jamiyat taraqqiyotining asosiy unsurlaridan biri hisoblanadi. Qadimgi Sharq va G‘arb falsafasida ham suv borliqning asosiy elementlaridan biri sifatida qaralgan. Ijtimoiy nuqtayi nazardan suv insonlar o‘rtasidagi hamkorlik va o‘zaro munosabatlarning muhim vositasi hisoblanadi. Tarix davomida yirik sivilizatsiyalar daryo havzalari atrofida shakllangan. Suv mavjud hududlarda dehqonchilik, savdo va madaniy aloqalar rivojlangan.

Islom ta’limotida ham suv umumiy ne’mat sifatida qaraladi. Bu esa ijtimoiy adolat tushunchasi bilan chambarchas bog‘liqdir. Suvdan foydalanishda tenglik, adolat va hamjihatlik tamoyillari muhim ahamiyatga ega.

Suvning ijtimoiy-falsafiy mohiyati quyidagi jihatlarda namoyon bo‘ladi:

Birinchidan, u inson hayotining zaruriy sharti hisoblanadi.

Ikkinchidan, u jamiyat taraqqiyotining iqtisodiy asoslaridan biridir.

Uchinchidan, u ijtimoiy hamkorlik va o‘zaro munosabatlarni shakllantiruvchi omil hisoblanadi.

To‘rtinchidan, u ma’naviy va axloqiy qadriyatlar bilan bog‘liq tushunchadir.

Zamonaviy ekologik muammolar va Islom ta’limotining ahamiyati. Bugungi kunda dunyoda ekologik muammolar tobora kuchayib bormoqda. Iqlim o‘zgarishi, suv resurslarining kamayishi, daryolar va suv havzalarining ifloslanishi insoniyat oldida jiddiy muammolarni yuzaga keltirmoqda.

Bunday sharoitda Islom ta’limotidagi tabiatni asrash, me’yorni saqlash va mas’uliyat tamoyillari muhim ahamiyat kasb etadi. Diniy qadriyatlar ekologik madaniyatni shakllantirishda va insonlarning tabiatga bo‘lgan munosabatini

yaxshilashda muhim vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin. Shuningdek, yosh avlodni ekologik madaniyat va ma'naviy qadriyatlar asosida tarbiyalash zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Islom ta'limotida suv insoniyat hayoti va tabiatning muhim ne'mati sifatida qaraladi. Qur'oni karim va hadislarda suvning hayot manbai sifatidagi o'rni, undan oqilona foydalanish va uni asrash masalalari alohida ta'kidlangan.

Suvning ijtimoiy-falsafiy mohiyati uning nafaqat biologik ehtiyojlarni qondirish vositasi, balki ijtimoiy adolat, hamjihatlik va ma'naviy qadriyatlarning muhim elementi ekanligida namoyon bo'ladi. Zamonaviy ekologik muammolar sharoitida Islom ta'limotidagi tabiatni asrash va mas'uliyat tamoyillaridan samarali foydalanish jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Qur'oni karim.
2. Imom Buxoriy. Al-Jome' as-sahih. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
3. Imom Termiziy. Sunan at-Termiziy. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
5. Rahimov A. Ekologiya va ma'naviyat asoslari. – Toshkent, 2020.
6. Abdulaziz Mansur. Qur'oni karim ma'nolarining tarjima va tafsiri. – Toshkent, 2019.
7. Abdullayev B. Din va zamonaviy jamiyat. – Toshkent, 2021.
8. Saidov A.X. Falsafa asoslari. – Toshkent, 2018.